

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІЗАЦІЙ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ З ДЕРЖАВНИМ БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ

У статті здійснена загальна характеристика адміністративно-правового інструментарію взаємодії організацій громадського контролю з Державним Бюро розслідувань. Зазначено, що громадський контроль, як основний елемент інституту державно-владних та громадських відносин, посідає вагомe місце у здійсненні контролю над розподілом державних ресурсів, їх цільового використання, недопущення корупції у ешелонах високопосадовців, а також, певним чином, виступає стимулом у дотриманні законодавства в діяльності державних службовців та працівників правоохоронних органів. Проаналізовано правове регулювання діяльності Ради громадського контролю при Державному бюро розслідувань.

Виходячи із завдань Ради, виділено три напрями її діяльності: по-перше, виходячи із правового статусу, Рада є колегіальним консультативно-дорадчим органом, її мета - забезпечення прозорості та цивільного контролю за діяльністю Державного бюро розслідувань; по-друге, взаємодія ДБР з громадськістю, громадськими об'єднаннями, іншими інститутами громадянського суспільства, отримання об'єктивних відомостей щодо громадської оцінки розслідування злочинів, підслідних ДБР; по-третє, Рада виступає арбітром між громадськістю та правоохоронним органом. Визначено напрями взаємодії Ради та Державного бюро розслідувань.

Ключові слова: взаємодія, громадський контроль, громадськість, контроль, напрями, види взаємодії, принципи.

Frantsevych A. GENERAL CHARACTERISTICS OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL TOOLS OF INTERACTION OF PUBLIC CONTROL ORGANIZATIONS WITH THE STATE BUREAU OF INVESTIGATION

The article provides a general description of the administrative and legal tools for the interaction of public control organizations with the State Bureau of Investigation. It is noted that public control, as the main element of the institution of state and public relations, plays an important role in controlling the allocation of state resources, their targeted use, prevention of corruption in the echelons of high-ranking officials, and, in some ways, acts as an incentive to comply with legislation. activities of civil servants and law enforcement officers. The legal regulation of the activity of the Public Control Council at the State Bureau of Investigation is analyzed.

Based on the tasks of the Council, there are three areas of its activities: first, based on the legal status, the Council is a collegial advisory body, its purpose - to ensure transparency and civilian control over the activities of the State Bureau of Investigation; secondly, the interaction of the DBR with the public, public associations, other civil society institutions, obtaining objective information on the public assessment of the investigation of crimes under investigation by the DBR; third, the Council acts as an arbiter between the public and the law enforcement agency. The directions of cooperation between the Council and the State Bureau of Investigation have been determined.

Key words: interaction, public control, public, control, directions, types of interaction, principles.

Постановка проблеми. Підвищення ефективності державного управління, забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина певною мірою залежить від прозорості каналів спілкування, побудованими між органами державної влади та громадськістю. Провідну роль у цьому відіграє громадський контроль, який має будуватися на принципах гласності, відкритості та прозорості, зокрема в діяльність органів державного управління у тому числі й правоохоронних органів, діяльність яких спрямована на забезпечення законності і правопорядку, захисту прав та інтересів громадян, суспільства і держави, попередження, запобігання, виявлення, припинення, розкриття і розслідування правопорушень.

Саме громадський контроль, як основний елемент інституту державно-владних та громадських відносин, посідає вагомe місце у здійсненні контролю над розподілом державних ресурсів, їх цільового використання, недопущення корупції у ешелонах високопосадовців, а також, певним чином, виступає стимулом у дотриманні законодавства в діяльності державних службовців та працівників правоохоронних органів.

Проблема громадського контролю, дослідження його місця та ролі у державному управлінні завжди була актуальною. Але, як зазначає О.Г. Пухкал, причини слабого розвитку громадського контролю полягають, по-перше, у відсутності механізмів прозорості в діяльності влади; по-друге, фактичній відсутності соціальної бази інституту громадського контролю — середнього класу; по-третє, елементарним браком знань про сутність, форми, методи, інструменти та особливості застосування громадського контролю. Таким чином, формування та функціонування ефективної держави, про що говорять представники всіх політичних сил країни — як провладних, так і опозиційних — об'єктивно вимагає встановлення громадського контролю, що дозволить владі компетентно виконувати свої обов'язки та враховувати інтереси громадян [1, с. 56].

Аналіз наукових досліджень та публікацій. Дослідженням місця громадського контролю та розкриттям його ролі у державному управлінні як елементу демократизації займалися такі провідні вчені, як В.Б.Авер'янов, В.С. Бакіров, О.М. Бандурка, В.Т. Білоус, З.С. Гладун, І.П. Голосніченко, Р.А. Калюжний, В.В.Коваленко, А.Т. Комзюк, І.О. Кресіна, О. Я. Лазор, Н.В. Мішина, В.П. Петков, С.Т. Стеценко, В.Я. Тацій, О.Н. Ярмиш та ін.

Метою статті є розкриття ролі та значення громадського контролю, його впливу на діяльність Державного бюро розслідувань у процесі взаємодії з громадськими організаціями за допомогою використання **2019. Випуск 6. Спецвипуск. Том 2.**

адміністративно-правових інструментарієв.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш ніж перейти до розкриття поставленої мети, звернімося до категорії поняття «адміністративно-правові інструментарії». Як зазначає у своїй роботі Н.В.Галіцина, науковий аналіз проблематики інструментальної складової в адміністративно-правовому механізмі в адміністративному праві ґрунтується на таких теоретичних конструкціях, як інструменти діяльності публічної адміністрації [2, с. 40].

Інструмент у праві, як правило, ототожнюється з теоретико-правовими конструкціями, спрямованими на регулювання конкретних суспільних відносин. На думку І. Патерило, інструментом правового регулювання є цінності права, як увесь арсенал, увесь спектр правових феноменів різних рівнів, що відокремлюються та розглядаються не лише з позицій одних лише потреб юридичної практики, а й з позицій їх функціонального призначення, тобто тих рис, які характеризують їх, як інструменти вирішення за їх допомогою економічних, політичних чи соціальних завдань [2, с. 40].

Слід зазначити, що існують різні точки зору щодо трактування сутності інструменту в праві.

С. Алексеева у своїй праці говорить про спеціально-юридичний аспект інструментарію механізму правового регулювання, який охоплює весь комплекс засобів, весь юридичний інструментарій, який «працює» в процесі правового регулювання [4, с. 12]. У свою чергу, І. Шопіна розглядає правову природу інструментів розглядає з точки зору правового регулювання, а саме: теорії природного права, – є частиною, елементом правового впливу держави на суспільні відносини за допомогою специфічних правових засобів із метою упорядкування, закріплення, охорони та розвитку суспільних відносин; з точки зору теорії позитивного права, – є нормативно-організаційним впливом на суспільні відносини, що справляється як за допомогою спеціальних правових засобів, так і завдяки іншим правовим явищам [5, с. 1059].

Такі провідні науковці, як В.В. Галуцько, В.І. Курило, С.О. Короед, О.Ю.Дрозд, І.В. Гиренко під адміністративними інструментами пропонують розуміти діяльність суб'єктів публічної адміністрації, що виражається у формах і методах, адміністративних процедурах і договорах [6].

Спираючись на останню точку зору, ми розкриємо адміністративно-правові інструментарії взаємодії громадського контролю з ДБР.

Конституційно-правові акти встановлюють правовий статус громадян, закріплюють їх участь у громадських об'єднаннях, в управлінні державними та громадськими справами, обов'язки і відповідальність посадових осіб, найважливіші способи зміцнення законності та дисципліни в публічному управлінні [6, с. 66].

Якщо звернутися до теорії адміністративного права, то громадські організації виступають колективними суб'єктами адміністративного права, які наділені відповідною адміністративною правосуб'єктністю, й, відповідно взаємодіють з іншими суб'єктами права, у тому числі правоохоронними органами. У досліджуваному контексті вагоме місце посідає Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» від 22 червня 2000 р. № 1835-III, який регулює питання участі громадян в охороні громадського порядку і державного кордону, сприяння органам місцевого самоврядування, правоохоронним органам, Державній прикордонній службі України та органам виконавчої влади, а також посадовим особам у запобіганні та припиненні адміністративних правопорушень і злочинів, захисті життя та здоров'я громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, а також у рятуванні людей і майна під час стихійного лиха та інших надзвичайних обставин [7]. Статтею 3 вказаного Закону визначено, що громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону створюються і діють у взаємодії з правоохоронними органами, Державною прикордонною службою України, органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, додержуючись принципів гуманізму, законності, гласності, добровільності, додержання прав та свобод людини і громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб, рівноправності членів цих формувань [7].

Підсумовуючи зазначене вище, на основі демократичних принципів, основним завданням Ради є забезпечення цивільного контролю за діяльністю ДБР із забезпеченням відкритості та прозорості. Саме цивільний контроль має виступити основою побудови підґрунтя взаємодії громадськості та правоохоронних органів, у рамках дослідження - ДБР, основним інструментарієм участі громадськості в проведенні адміністративних реформ, гарантом відкритості та прозорості в діяльності цих органів.

Отже, виходячи із завдань Ради, можна виділити три напрями її діяльності: по-перше, виходячи із правового статусу, Рада є колегіальним консультативно-дорадчим органом, її мета - забезпечення прозорості та цивільного контролю за діяльністю Державного бюро розслідувань; по-друге, взаємодія ДБР з громадськістю, громадськими об'єднаннями, іншими інститутами громадянського суспільства, отримання об'єктивних відомостей щодо громадської оцінки розслідування злочинів, підслідних ДБР; по-третє, Рада виступає арбітром між громадськістю та правоохоронним органом.

Як ми вже зазначали вище, співпраця ДБР з громадськістю покликана сприяти дотриманню законності в діяльності ДБР, зміцнення демократичності та прозорості при виконанні покладених на бюро завдань, використання громадського контролю щодо не порушення прав і свобод людини і громадянина під час розслідування злочинів, віднесених до підслідності працівників ДБР; урахування громадської думки, пропозицій громадян та громадських організацій з питань діяльності Бюро з метою зміцнення конституційного правопорядку в державі тощо.

Висновки. Для реалізації вказаних напрямів взаємодії та здійснення ефективного та дієвого

громадського контролю відносно діяльності ДБР, ґрунтуючись на теоретичному аспекті поняття адміністративно-правових інструментів, виділимо їх основний перелік взаємодії.

- 1) Висвітлення інформації щодо діяльності ДБР.
- 2) Здійснення особистого прийому громадян та звернення громадян.
- 3) Інформування громадян про формування підрозділів та добір працівників на службу в ДБР.
- 4) Участь в регулюванні дисциплінарної відповідальності працівників ДБР.
- 5) Проведення конференцій, семінарів, круглих столів.
- 6) Укладання меморандумів про співпрацю.

Отже, взаємодія з громадськими організаціями направлена на реалізацію поставлених перед ДБР завдань з метою дотримання конституційних прав громадян, зміцненню законності в правоохоронній системі та протидії корупції з використанням дієвих адміністративно-правових інструментів громадського контролю.

У результаті проведеного дослідження, до адміністративно-правових інструментів, за допомогою яких реалізується демократичний громадський контроль за діяльністю ДБР, віднесено: висвітлення інформації щодо діяльності ДБР, здійснення особистого прийому громадян керівництвом Бюро, а також керівниками його територіальних органів, у тому числі – звернення громадян; інформування громадян про формування підрозділів та добір працівників на службу в ДБР; участь в регулюванні дисциплінарної відповідальності працівників ДБР; проведення конференцій, семінарів, круглих столів; укладання меморандумів про співпрацю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Пухкал О.Г. Громадський контроль як важливий чинник демократизації та ефективності державного управління. *Інвестиції: практика та досвід*. № 14. 2010. С. 56-58.
2. Галіцина Н.В. Інструменти адміністративно-правового механізму реалізації концепції соціальної держави: вихідні положення. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Випуск 6. Том 2. 2015. С. 40-45
3. Патерило І.В. Право як ціннісна категорія : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01. К. : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького, 2006. 20 с.
4. Алексеев С.С. Общая теория права : [монография в 2 т.]. М.: Юридическая литература, 1982. Т. 2 : Техничко-юридическое содержание права. 360 с.
5. Шопіна І.М. Щодо концептуальних підходів до визначення поняття правового регулювання. *Форум права*. 2011. № 2. С. 1055–1061.
6. Адміністративне право України. Т.1. Загальне адміністративне право: навчальний посібник / [В.В. Галуцько, В.І. Курило, С.О. Короєд, О.Ю. Дрозд, І.В. Гиренко, О.М. Єщук, І.М. Риженко, А.А. Іванишук, Р.Д. Саунін, І.М. Ямкова]; за ред. проф. В.В. Галуцька. Херсон: Гринь Д.С., 2015. 272 с.
7. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону : Закон України від 22 червня 2000 р. № 1835-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14#Text>.

REFERENCES:

1. Pukhkal, O.H. (2010). Hromadskiy kontrol yak vazhlyvyichynnyk demokratyzatsii ta efektyvnostidержavnogo upravlinnia. [Public control as an important factor in democratization and efficiency public administration.]. *Investitsii: praktyka ta dosvid*, 14, 56-58 [in Ukrainian].
2. Halitsyna, N.V. (2015). Instrumenty administrativno-pravovoho mekhanizmu realizatsii kontseptsii sotsialnoi derzhavy: vykhidni polozhennia. [Tools of the administrative-legal mechanism of realization of the concept of the social state: initial provisions]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu*, 6, 40-45 [in Ukrainian].
3. Paterilo, I.V. (2006). Pravo yak tsinnisna katehoriia. [Law as a value category]. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv: In-t derzhavy i prava im. V.M. Koretskoho [in Ukrainian].
4. Alekseev, S.S. (1982). Obschaia teoriia prava: monohrafiia v 2 t. M.: Yurydicheskaia lyteratura [in Russian].
5. Shopina, I.M. (2011). Shchodo kontseptualnykh pidkhodiv do vyznachennia poniattia pravovoho rehuliuвання. [General theory of law]. *Forum prava*, 2, 1055–1061 [in Ukrainian].
6. Halunko, V.V. (2015). Administrativne pravo Ukrainy. T.1. Zahalne administrativne pravo: navchalnyi posibnyk. [Administrative law of Ukraine. Vol.1. General administrative law: textbook]. Kherson: Hrin D.S. [in Ukrainian].
7. Zakon Ukrainy Pro uchast hromadian v okhoroni hromadskoho poriadku i derzhavnogo kordonu № 1835-III. [Law of Ukraine On the participation of citizens in the protection of public order and the state border № 1835-III]. (2000, June 22). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14#Text> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 17.10.2019